

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Economische Zaken over het Jaarverslag van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat over het jaar 2024 (Kamerstuk 36 740 XIII, nr. 1).

De voorzitter van de commissie,
Michon-Derkzen

Adjunct-griffier van de commissie,
Krijger

Inhoudsopgave

- I. Vragen en opmerkingen van de leden van de commissie voor Economische Zaken**
- II. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de NSC-fractie
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
- III. Antwoord/Reactie van de Minister**

I. Vragen en opmerkingen van de leden van de commissie voor Economische Zaken

De vaste commissie voor Economische Zaken heeft de leden Thijssen en Kisteman benoemd tot wetgevingsrapporteurs voor begrotingszaken. De rapporteurs hebben ten behoeve van de behandeling van het jaarverslag enkele vragen opgesteld. De commissie heeft besloten deze vragen over te nemen en ten behoeve van het schriftelijk overleg over het jaarverslag. De commissie is de rapporteurs erkentelijk voor hun bijdrage. De vragen van de leden van de commissie luiden als volgt:

Hoe reflecteert de Minister op het signaal in de Monitor Brede Welvaart¹ dat ons verdienvermogen minder robuust aan het worden is, met een duidelijke rol voor achterblijvende investeringen? Hoe kijkt hij naar zijn rol in dit vraagstuk?

Deelt de Minister de reflectie van de rapporteurs dat er momenteel sprake is van een investerings-paradox: wel de noodzaak en de wil om investeringen in het verdienvermogen te doen, maar een daarbij achterblijvend feitelijk investeringstempo?

Deelt de Minister de reflectie van de rapporteurs dat een praktijk waarin gelijktijdig middelen naar de toekomst verplaatsen en andere urgente/opkomende investeringsprojecten (die wel gefinancierd hadden kunnen worden) ongefinancierd blijven onwenselijk is?

Wat heeft de Minister tot nu toe ondernomen om ervoor te zorgen dat de middelen bedoeld voor nieuw verdienvermogen in een hoger tempo worden gerealiseerd?

Welke mogelijkheden ziet de Minister om de Kamer inzicht te verschaffen in de achterliggende informatie op basis waarvan de top-5 positie ambitie wordt berekend? Kan de Minister reflecteren op hoe de hierin gehanteerde factoren zich verhouden tot zijn eigen beleidstheorie?

Is de Minister bereid te onderzoeken hoe hij in begroting en jaarverslag vaker een tijdspad kan schetsen met belangrijke mijlpalen zodat voortgang beter toetsbaar wordt? Is de Minister tevens bereid om tegen die achtergrond structureler te rapporteren over (knelpunten in) de uitvoering?

¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/monitor-brede-welvaart-en-de-sustainable-development-goals>

Deze Minister spreekt in zijn latere begroting (2025) over het belang van een profiterende samenleving. Hoe kijkt de Minister aan tegen de observatie van het CBS dat werken minder is gaan lonen?

Welke mogelijkheden ziet de Minister om de Kamer beter te informeren over de oorzaken/redenen dat middelen worden doorgeschoven, in het bijzonder wanneer er sprake lijkt te zijn dat middelen minimaal twee jaar op rij lijken door te schuiven?

Welke mogelijkheden ziet de Minister om een mechanisme te ontwikkelen zodat middelen niet meer eindeloos en volledig doorschuiven? Is de Minister bereid de mogelijkheid te onderzoeken of de 100% eindejaarsmarge onder voorwaarden kan worden beperkt?

Is het in het verlengde daarvan mogelijk dat een deel van de niet benutte middelen – in samenspraak met de Kamer – toch in het lopende begrotingsjaar (voor investeringen) wordt ingezet?

Hoe kijkt de Minister aan tegen de sterk oplopende kosten voor personeel bij zijn ministerie en haar uitvoerders sinds 2020. Is dit in zijn ogen gegaan naar meer (verschillende) beleidslijnen, of naar meer impact halen op de gestelde doelen?

De rapporteurs constateren dat de capaciteit van de Minister over veel beleid wordt versnipperd. Dat leidt niet alleen tot minder executiekracht, maar ook tot beperkte ruimte om opvolging te geven aan zaken als uitvoeringstoetsen en evaluaties. Is de Minister bereid de mogelijkheden te onderzoeken hoe zijn beleid verregaand versimpeld zou kunnen worden zodat uitvoerbaarheid en lerende vermogen verbeterd?

De strategie om te prioriteren en te zorgen dat cruciale zaken doorgang vinden is de rapporteurs op basis van het jaarverslag niet duidelijk. Kan de Minister daar nog nader op in gaan en aangeven welke prioriteiten hij heeft aangewezen, hoe hij daar uitvoeringsinformatie in heeft meegewogen en hoe hij daar vervolgens uitvoering aan heeft gegeven.

II. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben het Jaarverslag van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat over 2024 bestudeerd en stellen daarbij de volgende vragen.

De leden van de PVV-fractie lezen in het Jaarverslag dat de Minister zijn standpunten en plannen heeft uiteengezet voor een toekomstbestendig inkoop- en aanbestedingsbeleid met nadruk op sociale en duurzame doelstellingen. Deze leden vragen of de Minister kan specificeren hoeveel aanbestedingen in 2024 daadwerkelijk zijn gegund op basis van sociale dan wel duurzame criteria.

Voorts verzoeken deze leden de Minister om toe te lichten op welke wijze wordt voorkomen dat deze randvoorwaarden buitenlandse bedrijven bevoordelen boven Nederlandse mkb'ers.

Daarnaast vernemen de leden van de PVV-fractie graag hoe de Minister het risico verantwoordt dat kleine ondernemers als gevolg van de complexiteit van «duurzaam aanbesteden» worden uitgesloten, en welke compensatoire maatregelen worden getroffen om kleinschalige inschrijvers te faciliteren.

Tevens vragen deze leden waarom de Minister er desalniettemin voor kiest om politieke doelstellingen, zoals CO₂-reductie, via inkoopprocedures af te dwingen, in plaats van een meer terughoudende benadering te hanteren.

De leden van de PVV-fractie constateren voorts dat bijna een derde van de gehele begroting van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, een groot bedrag van ruim € 2 miljard, niet is besteed. Duidt deze onderuitputting op een ernstige fout in de ontwerpbegroting, of is hier sprake van bewuste budgetmaximalisatie door het ministerie?

Specifiek voor de BMKB-regeling (borgstelling MKB-kredieten) constateren deze leden een onderuitputting van bijna € 500 miljoen, terwijl juist kleine ondernemers (de beoogde doelgroep van deze regeling) al langer kampen met financieringsproblemen. Waar zit bij deze regeling het knelpunt dat dit bedrag onbenut blijft? Hoe verklaart de Minister de daling in het aantal aanvragen, en welke concrete maatregelen neemt hij om de zichtbaarheid en toegankelijkheid van de BMKB-regeling voor het mkb te vergroten? Of is de afname juist het gevolg van een verschuiving van ondernemers naar alternatieve financieringsvormen die niet door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) zijn geaccrediteerd? Zo ja, is dit volgens de Minister een wenselijke verschuiving?

De leden van de PVV-fractie constateren tevens dat er nog € 2,38 miljard van het Nationaal Groeifonds onbenut op de plank ligt. Hoe lang kan dit bedrag nog worden doorgeschoven en zijn hieraan grenzen gesteld, aangezien het Nationaal Groeifonds inmiddels is afgeschaft?

De leden van de PVV-fractie constateren ook dat de High Trust-ontvangsten in 2024 € 13,7 miljoen lager uitvielen dan geraamd. Is dit het gevolg van minder strenge handhaving door de ACM dan voorzien, of duidt dit op daadwerkelijk minder overtredingen?

Daarnaast vragen deze leden waarom er voor de Garantie Ondernemingsfinanciering (GO) in 2024 minder wordt uitgegeven dan begroot, terwijl de onderbenutting van € 381 miljoen (waarvan € 33 miljoen komt te vervallen) verband houdt met minder faillissementen dan verwacht in voorgaande jaren. Kan dit bedrag niet beter doorgeschoven worden naar toekomstige jaren, gezien de verwachting dat er nu meer faillissementen zullen zijn?

Deze leden vragen ook waarom de onderuitputting van € 806,6 miljoen op de Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE)-, SDE+-, SDE++-, de Hernieuwbare Energietransitie (HER)+- en de Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE)-regelingen zijn toegevoegd aan de begrotingsreserve duurzame energie en klimaattransitie en bijvoorbeeld niet is teruggevloeid naar de algemene middelen.

Voorts lezen de leden van de PVV-fractie in de beantwoording van de feitelijke vragen² dat personele uitgaven van het Ministerie van EZ/KGG in 2030 worden geraamd op € 335 miljoen. Dit terwijl de personele uitgaven in 2020 nog € 220 miljoen waren en «Groningen» ook niet meer valt onder EZ of KGG. Is de raming van € 335 miljoen aan personele uitgaven in 2030 in lijn met de apparaatstaakstelling, zoals geïntroduceerd door het kabinet-Schoof?

² Kamerstuk 36 740 XIII, nr. 1

Tot slot lezen de leden van de PVV-fractie in het rapport van de Algemene Rekenkamer³ dat Nederland niet langer in de top 5 staat van de meest concurrerende economieën (volgens de wereldranglijst van het IMD (International Institute for Management Development) 2024). In hoeverre is dit, volgens de Minister, het gevolg van de strengere regelgeving die Nederland hanteert rondom klimaatbeleid ten opzichte van andere landen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het Jaarverslag van het Ministerie van Economische Zaken. Zij hebben hierover nog enkele vragen.

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben enkele vragen over het percentage van het Bruto Nationaal Product (BNP) dat naar onderzoek en innovatie gaat. De doelstelling om 3% van het BNP te besteden aan innovatie en onderzoek is het afgelopen jaar niet dichterbij gekomen, maar verder uit zicht geraakt. Dat was te verwachten en is door veel mensen voorspeld omdat het hoofdlijnenakkoord die 3% doelstelling wel omarmde, maar de financiële bijlage een grote bezuiniging liet zien. Hoe ziet de Minister dit? Hoe denkt hij wel de 3% te kunnen halen, als er bezuinigd wordt op innovatie en onderzoek? Hoe heeft de besluitvorming bij het hoofdlijnenakkoord hierover plaatsgevonden? Wat vindt de Minister ervan dat nu een jaar verloren is gegaan, terwijl de ontwikkelingen, bijvoorbeeld in de halfgeleiderindustrie, in rap tempo verlopen? De besteding van middelen loopt achter, terwijl die onder andere bedoeld waren om de 3% innovatie doelstelling te halen. Is het mogelijk om met deze vertragingen deze 3% innovatie doelstelling te halen? Zo ja, wat is daarvan de onderbouwing? Zo nee, wat vindt de Minister daarvan?

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben enkele vragen over andere middelen die niet zijn uitgegeven. Bij het project Beethoven blijft er ook geld op de plank liggen. Genoemde leden horen dat gemeenten, bedrijven, provincie en kennisinstituten datgene leveren wat is afgesproken, maar dat het geld niet wordt overgemaakt. Waarom is dat? Is er voldoende sturing en coördinatie vanuit het ministerie?

Er wordt veel geschoven met budgetten, in de tijd en naar allerlei fondsen. Ondertussen zien deze leden jaar na jaar onderuitputting omdat het geld niet nuttig ingezet kan worden op dat moment. Dat is schrijnend, want ondertussen ligt er bijvoorbeeld een uitgewerkt voorstel van de halfgeleider sector (ChipNL) om heel snel, schijnbaar heel nuttig geld in te zetten. Ondertussen zijn er projecten binnen de ruimtevaart waar zo geld naar toe kan op een nuttige manier en zoekt de Minister al een lange tijd naar geld voor de AI-faciliteit. Is er geen enkele manier om nu geld in te zetten voor nuttige investeringsprojecten omdat nu veel budget wel erg ver de toekomst in wordt geschoven? Zeker ook omdat het kabinet dit wel doet voor consumptieve bestedingen zoals bijvoorbeeld voor de verlaging van accijnzen.

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie vragen voorts of de Minister het wenselijk vindt dat fondsen bedoeld voor investeringen de afgelopen tijd zijn ingezet voor consumptieve bestedingen. Voorbeelden betreffen de voortzetting van de accijnsverlaging op brandstoffen (Nationaal Groeifonds), de dekking van maatregelen voor de energiecrisis (SDE) en diverse algemene kortingen om de brede Rijksbegroting sluitend te krijgen (NGF,

³ Kamerstuk 36 740 XIII, nr. 2

Klimaatfonds, SDE). In een enkel geval is de alternatieve uitgave wel in lijn met het investeringskarakter van het fonds. Dat was bij project Beethoven het geval (NGF). Wat betekent het voor de economie als een budget voor investeringen wordt ingezet voor consumptie? Wat vindt de Minister daarvan? Wat kan de Minister doen om dit een volgende keer te voorkomen? Indien er mogelijkheden zijn, is hij dan bereid die toe te passen?

Is de Minister bereid om in navolging van de kritiek van de Algemene Rekenkamer het beleid te voorzien van concrete doelen? Zoals doelen die specificeren of de economie goed werkt. Welk doel voor digitalisering gaat de Minister vaststellen nu blijkt dat het huidige doel gerelateerd is aan een ranglijst die niet meer bestaat? Welk ander doel zal de Minister formuleren om te bepalen hoe innovatief de Nederlandse economie is, aangezien het huidige doel gerelateerd is aan een onderzoek dat niet openbaar is, waardoor het parlement zijn controlerende taak niet kan uitvoeren? Wat is het overkoepelende doel van de financieringsinstrumenten van het Toekomstfonds? Hoe relateert dat aan de opzet van dit fonds? Waarom is dit een apart artikel op de begroting? Wanneer kan de Kamer de beleidstheorie per doel verwachten? Kan de Minister het jaarverslag aanvullen, in lijn met de motie Weverling c.s., met inzichten in de effecten en resultaten van het beleid? Gaat de Minister met groeipaden en mijlpalen werken en kan hij de Kamer daar regelmatig over informeren (ook als de voortgang tegenvalt), zodat daar vaker het debat over kan worden aangegaan? Volgens de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie zal dit helpen om knelpunten eerder te signaleren en hopelijk op te lossen.

Draghi stelt dat de Europese economie een langzame doodstrijd strijdt. Het kabinet stelt ook vaak iets te doen of te laten omdat dit nodig zou zijn voor het investeringsklimaat. Ook hierbij is het onmogelijk voor de Kamer om te controleren wat nu precies het doel van het investeringsklimaat is, welke maatregelen precies genomen worden en vooral hoeveel effect die hebben op het beter of slechter maken van dat investeringsklimaat. Wel heeft het kabinet afgelopen jaar een studie laten doen naar de elektriciteitskosten, dus dat stukje is geobjectiveerd. De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie verzoeken of de Minister informatie over het gehele investeringsklimaat in Nederland, in vergelijking met omringende landen, en met de VS en China, naar de Kamer kan sturen. Kan hij dit doen vanuit het perspectief van een bedrijf dat bedrag X wil investeren en kan kiezen om dit te doen in Nederland, een andere EU-lidstaat, de VS of China. Wat komt hierbij kijken? Welke zaken worden meegenomen in de weging om te komen tot een Final Investment Decision (FID)? Deze leden snappen dat dit deels objectiveerbaar is en deels een *expert opinion* zal zijn, maar met de kennis en ervaring van het ministerie, de ambassades, InvestNL, Invest International, het Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA), etc. moet het toch mogelijk zijn om zaken behoorlijk goed te objectiveren?

In de beantwoording van de eerder genoemde feitelijke vragen stelt de Minister dat het ministerie er taken bij heeft gekregen en dat daarom de apparaatskosten zo fors stijgen. Dat is logisch. Nou is één van de doelstellingen van de Minister om de economie innovatiever te krijgen, wat betekent dat nieuwe dingen worden geprobeerd. Oftewel, er moeten risico's worden genomen waarbij een investering, subsidie of lening soms effectief zal blijken en soms verloren zal gaan. Hoe beïnvloeden deze risico's en vooral het managen van deze risico's de apparaatskosten van het ministerie? Hoe wordt gestuurd op risico's binnen het ministerie dat de innovatie moet aanjagen? Zouden de apparaatskosten wellicht verlaagd kunnen worden als de aansturing van het apparaat meer risicominnend zou zijn? Wat zouden hier de nadelen van zijn? Hoe wegen deze voor- en nadelen tegen elkaar op?

In lijn hiermee, zou het helpen als de overheid meer als co-investeerder meedoet in projecten, zodat projecten en risico's beter begrepen worden? Op die manier kunnen knelpunten sneller wordenesignaleerd, sneller worden begrepen en hopelijk sneller opgelost. Op die manier kan goedkeuring sneller plaatsvinden zodat sneller geschakeld kan worden, wat in deze tijden van snelle technologische ontwikkeling nodig is. Tot slot kan op die manier ook worden meegeprofiteerd door de samenleving als investeringen tot een succes komen. Ziet de Minister deze voordelen ook? Zo nee, waarom niet? Zo ja, is hij bereid om de werkorganisatie van zijn ministerie langs deze lijnen aan te passen?

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie vragen voorts wat de Minister vindt van de constatering van de Algemene Rekenkamer dat niet wordt doorgepakt op uitvoeringstoetsen en dat de invloed van evaluaties vaak ook beperkt is. Verbindt de Minister hier consequenties aan en zo ja, welke?

Kan de Minister toezeggen dat bij de begroting voor 2026 per fiscale maatregel van het ministerie die niet doeltreffend of doelmatig is (of waarvan dit niet kan worden vastgesteld) wordt aangegeven hoe deze wel doelmatig en doeltreffend zal worden ingericht?

Hoe gaat de Minister sturen op prioriteiten om te zorgen dat de cruciale doelen en mijlpalen van het beleid wel gehaald worden, aangezien er knelpunten zijn in de uitvoering? Wat zijn dan die prioriteiten?

In de Monitor Brede Welvaart van het CBS wordt geconcludeerd dat er genoeg werk is, maar dat werken minder loont. Kan de Minister uitleggen hoe dit mogelijk is, aangezien een doel van dit kabinet was om werken meer te laten lonen? Welke lessen leert de Minister hieruit voor een volgende begroting? Wat zijn de belangrijkste manieren om te zorgen dat werken meer gaat lonen?

In de Monitor Brede Welvaart wordt ook geconcludeerd dat het verdienvermogen van de economie minder wordt. Kan de Minister uitleggen hoe dit mogelijk is aangezien een doel van dit kabinet was om het verdienvermogen te laten toenemen? Welke lessen leert de Minister hieruit voor een volgende begroting? Wat zijn de belangrijkste manieren om te zorgen dat het verdienvermogen toeneemt?

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie vragen tot slot hoe het gaat met de uitvoering van enkele moties. Kan de Minister aangeven wat de stand van zaken is bij de uitvoering van de moties met de Kamernummers: Kamerstuk 32 637, nr. 614, Kamerstuk 33 529, nr. 1052, Kamerstuk 36 410 XIII, nr. 52, Kamerstuk 32 637, nr. 601, 602, 603, 676 en 677?

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het Jaarverslag van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en hebben daarover nog enkele vragen.

De leden van de VVD-fractie lezen dat op 16 november 2025 de FinancieringsGids is gelanceerd. Genoemde leden vinden het belangrijk dat ondernemers beter en gemakkelijker tot financiering kunnen komen, maar ook dat dit transparant is en niet tegen woekerrentes. Zij vragen waarom een bedrijf zoals Bridgefund in deze gids staat terwijl dit bedrijf enorme rentes aan ondernemers vraagt – ondernemers die vooraf dus vaak niet weten waar zij aan beginnen bij het afsluiten van een lening. Ook vragen deze leden hoe het staat met de monitor die gekoppeld wordt aan de

financieringsgids. Daarnaast vragen de leden van de VVD-fractie welke regels inmiddels concreet zijn afgeschaft of vereenvoudigd naar aanleiding van het actieprogramma Minder Druk met Regels. Zij zouden graag een zo compleet mogelijke lijst ontvangen.

De leden van de VVD-fractie lezen ook over de rol van het CBS. Genoemde leden vinden minder regeldruk belangrijk en snappen tegelijkertijd dat het verkrijgen van data in sommige gevallen nu eenmaal nodig is. Deze leden vinden dat indien iets gemakkelijker kan en ondernemers hierbij geholpen worden, dit prioriteit mag hebben. Zij vragen daarom wanneer het mogelijk is dat het CBS data automatisch kan uitlezen uit de administratie van ondernemers (als zij dit toestaan).

De leden van de VVD-fractie lezen voorts over de Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL). Op basis van welke omzet werd de TVL door de Rijksvoorlichtingsdienst (RvO) berekend? Zij vragen of deze werkwijze voor het bepalen van de omzet vanaf de start van de TVL hetzelfde is gebleven of dat hier tussentijds aanpassingen aan zijn gedaan. Ook vragen zij hoeveel TVL-beroepen, -bezwaren en -verzet er momenteel nog lopen. Deze leden vragen of ondernemers die in beroep, bezwaar of verzet zijn gegaan al wel begonnen zijn met het terugbetalen van de eventueel te veel ontvangen subsidie. Zo ja, om hoeveel ondernemers en welk bedrag gaat dit? Ook vragen deze leden om welk bedrag het in totaal gaat dat is gemoeid met het beroep, bezwaar of verzet vanwege de TVL.

De leden van de VVD-fractie constateren daarnaast dat de externe inhuur van het ministerie in het afgelopen jaar torenhoog was, en dat dit eigenlijk al jaren het geval is. Deze leden begrijpen dat het verwezenlijken van de beleidsdoelen moeilijk is zonder externe inhuur in de huidige arbeidsmarktkrapte, maar vinden de huidige situatie toch onwenselijk. Afgelopen jaar is er aan externe inhuur zo'n € 60 miljoen uitgegeven aan interim-management, bijna € 15 miljoen aan communicatiemanagement en ruim € 60 miljoen aan beleidsadvies. Genoemde leden zijn ervan overtuigd dat dit een fors minder kan. De leden van de VVD-fractie staan voor een kleine, effectieve overheid. Deze leden spreken daarom de hoop uit dat de externe inhuur snel wordt teruggedrongen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de NSC-fractie

De leden van de NSC-fractie hebben kennisgenomen van het Jaarverslag 2024 en hebben naar aanleiding hiervan nog enkele vragen.

Genoemde leden constateren dat sprake is van aanzienlijke onderuitputting op meerdere begrotingsartikelen. Volgens het rapporteursverslag gaat het om circa € 4 miljard aan niet-bestede middelen. Tegelijkertijd zijn via kasschuiven en overboekingen extra middelen toegekend aan uitvoeringsorganisaties zoals RVO. Kan de Minister per beleidsartikel inzicht geven in de omvang van de onderbesteding en de beleidsdoelen die hierdoor (deels) niet zijn gerealiseerd? Hoe verklaart de Minister deze onderuitputting? Gaat het om capaciteitsproblemen, gebrek aan goede aanvragen of andere uitvoeringsknelpunten?

In dat licht vragen de leden van de NSC-fractie of jaarlijks in kaart wordt gebracht welke departementale en interdepartementale oorzaken bijdragen aan onderuitputting, en of deze structureel met de Kamer kunnen worden gedeeld. Is de Minister bereid dit inzicht structureel op te nemen in de jaarverantwoording?

De leden van de NSC-fractie merken op dat de monitoring van beleidsdoelen vaak summier is. In hoeverre zijn beleidsdoelen in 2024 voorzien van SMART-doelstellingen? Kan de Minister aangeven in hoeverre deze zijn gehaald? Zijn er binnen het ministerie pilots gaande waarin beleidsdoelen SMART worden geformuleerd? Worden tussendoelstellingen gekoppeld aan kasritmes?

Genoemde leden constateren dat de apparaatskosten zijn toegenomen, zonder dat inzichtelijk is of deze extra middelen hebben bijgedragen aan betere beleidsresultaten. Kan de Minister per beleidsartikel aangeven of hogere uitvoeringskosten hebben geleid tot meer output of doelbereik?

De leden van de NSC-fractie zien voorts dat steeds meer middelen via fondsen zoals het Nationaal Groeifonds en het Klimaatfonds worden uitgegeven, zonder dat voldoende inzicht bestaat in het effect op maatschappelijke doelstellingen. In hoeverre worden in de beleidscyclus deze effecten gemeten? Is de Minister bereid om voortaan standaard een effectparagraaf per fonds en per beleidsartikel op te nemen in de departementale verantwoording?

De leden van de NSC-fractie vragen of de Minister bereid is om een instrument te ontwikkelen waarmee op elk moment inzicht kan worden gegeven in de voortgang en realisatiegraad van beleidsdoelen per artikel. Zo kan de Kamer effectiever sturen en controleren, ook op middelen die buiten reguliere begrotingsstructuren vallen. Welke *governance*-risico's ziet de Minister bij de verschuiving van middelen naar fondsen buiten de begrotingsartikelen, en hoe wordt de parlementaire controle daarop gewaarborgd?

Tot slot vragen deze leden specifiek voor de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) om een overzicht van de in 2024 uitgevoerde subsidieregelingen, inclusief het daaraan gekoppelde beleidsdoel, de bestede middelen en de bereikte resultaten. Indien dit overzicht niet beschikbaar is, dan vragen zij of de Minister bereid is deze koppeling in de toekomst transparant te maken.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie feliciteren de nieuwe Minister allereerst met zijn benoeming. Hij erft dit dossier in een tijd dat de economie hard aan vernieuwing toe is om concurrerend en innovatief te blijven. Diverse rapporten, waaronder van de Rabobank en de TNO doorvertaling van het Draghi-rapport, wijzen erop dat de Nederlandse economie een structurele vernieuwing nodig heeft. Doorgaan op de huidige koers leidt onherroepelijk tot afnemende groei en op termijn tot economische krimp. Wat deze leden betreft was het beleid van dit kabinet en de vorige Minister onvoldoende succesvol om deze koers te wijzigen en de benodigde vernieuwing te realiseren in het gewenste tempo. De leden van de D66-fractie vernemen graag van deze Minister of en hoe hij van plan is de koers bij te stellen.

De structurele en incidentele budgetten voor innovatie onder artikel 3 van de begroting lopen in de komende jaren significant terug. Wat zijn de verwachte effecten hiervan op de totale uitgaven aan R&D, de groei van de arbeidsmarktproductiviteit en het aantrekken van private investeringen, zo vragen deze leden. Als de Minister dit niet in detail kan schetsen, kan hij dan aangeven wat zijn verwachtingen in grote lijnen zijn? Hoe verhouden deze verwachtingen zich tot de hierboven besproken doelstellingen, zo vragen deze leden tevens.

De leden van de D66-fractie lezen voorts in de beantwoording van de feitelijke vragen op de Voorjaarsnota dat de uitvoeringsorganisaties onder het ministerie de Roemernorm ruimschoots overschrijden. De volgende gegevens worden daar gepresenteerd:

2020: 24,9%

2021: 28,9%

2022: 32,1%

2023: 30,9%

2024: 28,6%

De overschrijding van de Roemernorm van 10% wordt met name veroorzaakt door de hogere inhuurpercentages bij een aantal diensten en agentschappen waaronder RVO, DICTU en NCG, welke te maken hebben met onder andere fluctuerende opdrachtenportefeuilles en de behoefte aan een flexibele schil.

Deze leden vragen of het redelijk is dat een flexibele schil leidt tot een dergelijk hoog percentage externe inhuur. Welk type werkzaamheden wordt door deze externe inhuur verricht en welke pogingen zijn ondernomen om deze kennis en capaciteit in huis te halen?

De leden van de D66-fractie vragen tenslotte wat de stand van zaken is met betrekking tot het oprichten van de investeringsbank. Is hier reeds een principebesluit op genomen? Zo nee, waarom niet?

III Antwoord/Reactie van de Minister